ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΛΑΣΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Δ. ΓΡΑΦΕΙΑΔΟΥ, ὑποδ. τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώστα.

ΕΝ ΤΗΙ ΗΜΕΔΑΠΗΙ
Συνδρομὴ ἐτησία προπληρωτέα
δραχ. 6
Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦντας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΑ: **Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16.**

ΕΝ ΤΗΙ ΑΛΛΟΔΑΠΗΙ
Συνδρομὴ ἐτησία προπληρωτέα
φρ. χρ. 7
Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης ἐπιστολῆς εἰς μονόγροσσα γραμματόσημα Τουρκίας (5 γρ. 1 φρ.

Ἀριθ. 13 **Ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Ὀκτωβρίου 1893.** **Ἔτος Β'.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Herbert Spencer. Α'. Τίνα μαθήματα ἔχουσι μείζονα ἀξίαν.—Νεᾶνις καὶ ἐργασία.—Ἡ ἐν Κύπρῳ παίδευσις.—Τί φρονεῖ ὁ κ. Π. Π. Οἰκονόμου περὶ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ μισθοῦ τῶν δημοδιδασκάλων.

HERBERT SPENCER

Α'. Τίνα μαθήματα ἔχουσι μείζονα ἀξίαν.

Δεύτερον ἀνάγνωσμα.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμ. φύλλ.).

Ἔπειτα καὶ ἡ καλλιέργεια καὶ ἀνατροφὴ τοῦ πνεύματος γίνεται ὁμοίως πλημμελής. Καὶ εἰκότως. Διότι ἂν ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πνεύματος ἀκολουθῇ νόμους σταθερούς, ἂν καθόλου ἡ ἀνάπτυξις τῆς ψυχῆς ὑπείκῃ εἰς νόμους, δὲν εἶναι ἄτοπον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι θὰ ἀναπτύξωσι τὸ πνεῦμα τοῦ παιδὸς ἄνθρωποι, οἵτινες δὲν γνωρίζουσι τοὺς νόμους τούτους; Καὶ κατὰ πόσον βεβαίως θὰ διαφέρῃ ἡ παρὰ τοιούτων ἀνθρώπων διδασκαλία τῆς διδασκαλίας ἐκείνων, οἵτινες ἐν γνώσει τῶν νόμων τούτων ἐνεργοῦσι!

Οὐ μόνον εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης γίνεται μέγα ἁμάρτημα, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν διάταξιν αὐτῆς, εἰς τὸ μεθοδικόν. Καὶ ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς δὲν διδάσκονται ἐκεῖνα τὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ διδάσκωνται, καλλιεργοῦντα ἐξ ἄλλου μέρους μετὰ πλείονος ἐπιμελείας ἄλλα μαθήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔπρεπε νὰ διδάσκωνται. Προκατειλημμένοι ὑπὸ τῶν φοβερῶν καὶ ἀνοήτων προλήψεων περὶ ἀνατροφῆς, δίδουσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν μικρῶν πρὸς μεγάλην αὐτῶν βλάβην βιβλία λίαν προώρως. Τυφλώττοντες πρὸ τῆς ἀληθείας ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν βιβλίων εἶναι συμπληρωτικὸς καὶ ἐπικουρικός, ὅτι δηλ. ταῦτα πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα ἐκεῖ, ἔνθα δὲν θὰ δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὰ περὶ ὧν γίνεται ἐν αὐτοῖς λόγος πράγματα, ὅτι ἐν ἄλλαις λέξεσι ταῦτα εἶναι μέσα, δι' ἄλλων ἀνθρώπων νὰ βλέπωμεν, ὅτι ἡμεῖς ἀμέσως δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν, τυφλώττοντες λέγω ἢ τοὐλάχιστον ἀγνοοῦντες τὴν ἀλήθειαν ταύτην δεικνύουσι καὶ διδάσκαλοι καὶ γονεῖς καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι μεγάλην ἐπιμέλειαν πάντα τὰ μαθήματα νὰ προσφέρωνται εἰς τὰ παιδία διὰ τῶν βιβλίων. Καὶ χωρὶς νὰ συλλογίζωνται τὴν ἀνυπολόγιστον σημασίαν τῆς αὐτομάτου ἐκείνης ἀνατροφῆς, ἥτις συμβαίνει κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν, χωρὶς νὰ ἐννοῶσιν ὅτι ἡ ἀκατάσχετος τῶν παιδίων τάσις πρὸς τὸ παρατηρεῖν ἐντόνως καὶ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας πρέπει νὰ ὑποστηρίζηται, ἵνα οὕτως ἀποκτήσωσιν ἀκριβεῖς καὶ πλήρεις γνώσεις τῶν πραγμάτων, τρέπουσι τοὐναντίον τὴν προσοχὴν τῶν μικρῶν εἰς πράγματα, τὰ ὁποῖα κατ' αὐτὴν τὴν ἡλικίαν εἶναι ἀκατάληπτα καὶ ἀηδῆ. Κατεχόμενοι ὑπὸ τῆς προλήψεως καθ' ἣν ἐκτιμῶνται οὐχὶ αἱ γνώσεις ἀλλὰ τὰ σημεῖα, δὲν καταλαμβάνουσι ὅτι τότε μόνον δύνανται τὰ βιβλία νὰ γίνωσι πηγὴ διδασκαλίας, ὅταν τὰ παιδία ἔχωσι ἀποκτήσῃ ἤδη ἀκριβεῖς γνώσεις τῶν περιβαλλόντων αὐτὰ ἀντικειμένων. Καὶ τοῦτο οὐ μόνον διότι ἡ ἄμεσος γνῶσις εἶναι πολυτιμοτέρα τῆς ἐμμέσου, ἀλλὰ διότι καὶ αἱ ἐν τοῖς βιβλίοις περιεχόμεναι λέξεις δύναται νὰ ἐννοηθῶσιν μόνον κατὰ τὴν πεῖραν, ἣν ἤδη ἔχουσιν. Ὅτι δὲ ἡ ἀφῃρημένη διδασκαλία, πρωϊαίτατα ἀρχομένη, δὲν δύναται οὐδ' ὁπωστιοῦν ν' ὠφελήσῃ καὶ ὅτι μάτην καὶ διδάσκαλοι ταλαιπωροῦνται καὶ μαθηταὶ τὰς δυνάμεις των φθείρουσι, περὶ τούτου δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πνεύματος πρέπει νὰ ἄρχηται φυσικὰ ἀπὸ τῶν συγκεκριμένων πραγμάτων καὶ νὰ προβαίνῃ εἰς τὰ ἀφῃρημένα. Καὶ ὅμως ἡμεῖς πράττομεν ἀντιστρόφως, διδάσκομεν πρῶτον τὴν γραμματικήν, ἡ ὁποία ἔπρεπεν εἰς τὸ τέλος νὰ διδάσκηται. Πολιτικὴ γεωγραφία, εἰς τὰ παιδία ἀνωφελὲς καὶ ἀηδὲς μάθημα, τὸ ὁποῖον βεβαίως πρέπει νὰ ἀποτελῇ μέρος τῶν πολιτειολογικῶν σπουδῶν, διδάσκεται κατὰ τὴν πρώτην ἡλιλίαν, ἐν ᾧ ἡ φυσικὴ γεωγραφία, μάθημα καὶ καταληπτὸν καὶ σχετικῶς τερπνὸν εἰς παιδία ὡς ἐπὶ τὸ

πολύ παραλείπεται. Σχεδὸν πᾶν ἀντικείμενον, πᾶν μάθημα διδάσκεται διεστραμμένως. Κατ' ἀρχὰς γίνεται ἡ ἐξήγησις τῶν ἐννοιῶν, δίδονται οἱ κανόνες καὶ αἱ ἀρχαί, ἀντὶ νὰ γίνηται κατὰ τὸν φυσικὸν τρόπον, νὰ δίδωνται δηλ. εἰς τοὺς μαθητὰς αἱ ἐπὶ μέρους περιπτώσεις,ἐξ ὧν θὰ ὁρμῶνται ἔπειτα μόνοι των νὰ ἀνευρίσκωσι τὰς ἀρχάς. Καὶ κατόπιν τηλικούτων ἐλλείψεων ὅσας παρουσιάζει τὸ παρ' ἡμῖν σύστημα τῆς ἀνατροφῆς, ἔρχεται καὶ ἡ ἀπομνημόνευσις,ἥτις θυσιάζει τὸ πνεῦμα εἰς τὸ γράμμα. Ἰδοὺ δὲ τί συμβαίνει ἐνταῦθα.

Πρῶτον μὲν γίνεται ἡ ἀντίληψις τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς ἀπομνημονεύσεως ἀμβλεῖα, διότι αὕτη ἐμποδίζει τὴν προσοχὴν νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν φυσικὴν ὁδόν της καὶ ἀναγκάζει αὐτὴν νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ ἀπομνημονευτέον· δεύτερον γίνεται σύγχυσις καὶ ταραχὴ εἰς τὸν νοῦν, διότι διδάσκονται γενικαὶ καὶ ἀφῃρημέναι ἔννοιαι, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἀδυνατεῖ νὰ ἀντιληφθῇ αὐτῶν· τρίτον δὲ καταστρέφεται ἡ αὐτενέργεια τοῦ ἀνθρώπου. Οὗτος γίνεται διὰ τῆς ἀπομνημονεύσεως παθητικός, ἀντιλαμβάνεται ξένων ἰδεῶν χωρὶς νὰ κινῆται οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον νὰ γίνῃ ἐξεταστὴς καὶ παρατηρητὴς τῶν πραγμάτων καὶ βαθμηδὸν νὰ μορφωθῇ οὕτως, ὥστε νὰ γίνῃ διδάσκαλος ἑαυτοῦ, πρᾶγμα ἀναγκαιότατον καὶ σπουδαιότατον. Αὗται καὶ πολλαὶ ἄλλαι τῆς ἀπομνημονεύσεως καὶ τοῦ ὅλου διδακτικοῦ ἡμῶν συστήματος βλαβερώταται ἐπιδράσεις συνεργοῦσιν, ὥστε ἐπὶ τέλους νὰ ὑπάρχωσιν ὀλίγα πνεύματα κατορθοῦντα τόσα, ὅσα ἠδύναντο νὰ κατορθώσωσιν, ἂν ἄλλως ἐμορφοῦντο. Ἐγένοντο αἱ ἐξετάσεις; Τότε τίθενται κατὰ μέρος τὰ βιβλία. Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπεμνημόνευσαν, ἐπειδὴ ἀτάκτως ἐκεῖ ἐσωρεύθη, βαθμηδὸν ὡς καπνὸς διαλύεται καὶ ἀφανίζεται. Ὅτι δὲ ἐναπομένει, δὲν ἐπιδρᾷ εἰς τὰς πράξεις αὐτῶν, ἐπειδὴ δὲν ἔμαθον τὴν τέχνην, γνώσεις πρακτικῶς νὰ μεταχειρίζωνται. Ἀκριβῶς νὰ παρατηρῶσι τὰ πράγματα καὶ αὐτοτελῶς νὰ σκέπτωνται, περὶ τούτου ἢ οὐδεμία ἢ ἐλαχίστη φροντὶς κατεβλήθη. Ὡς καρπὸς δὲ πάντων τούτων τῶν δυστυχημάτων εἶνε ὅτι καὶ τὰ μαθήματα, ὅσα οὕτως ἔμαθον, ἔχουσιν ὀλίγην ἀξίαν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔμαθον.

Τὰ πράγματα ἔχουσιν οὕτως. Ἡ ἀνατροφὴ τῶν παιδίων καὶ ἡ σωματικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ διανοητικὴ εἶναι ἐλλιπεστάτη μέχρις ἀγανακτήσεως. Εἶναι δὲ τοιαύτη πρὸ πάντων, διότι ἀγνοοῦνται αἱ γνώσεις ἐκεῖναι, δι' ὧν καὶ μόνον εἶναι δυνατὴ ἡ ὀρθὴ ἀνατροφή. Ἀλλὰ καὶ τί πρέπει νὰ προσμένωμεν, ὅταν βλέπωμεν ὅτι ἐπιχειροῦσιν εἰς τὴν λύσιν τοῦ σκοτεινοτάτου καὶ δυσκολωτάτου τούτου προβλήματος ἄνθρωποι, ἀγνοοῦντες ἐντελῶς τὰς ἀρχάς, ἐξ ὧν καὶ μόνων δύναται νὰ προκύψῃ ἡ ὀρθὴ τοῦ προβλήματος τούτου λύσις; Διὰ νὰ γίνῃ τις ὑποδηματοποιός, διὰ νὰ γίνῃ τις οἰκοδόμος, διὰ νὰ γίνῃ τις ῥάπτης ἀπαιτεῖται ἀρκετὸς χρόνος διδασκαλίας. Ἡ δὲ ἀνατροφὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν εἶναι ἆρά γε τόσον ἁπλοῦν πρᾶγμα,ὥστε νὰ δύναται ἕκαστος ἄνευ οἱασδήποτε πρὸς τοῦτο προπαρασκευῆς νὰ γίνηται τούτου ἐκτελεστής; Ἂν ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἁπλοῦν, ἂν τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι πολυπλοκώτατον πάντων, ἄνευ ἐξαιρέσεως, τῶν ἐν τῇ φύσει γινομένων, δὲν εἶναι παραφροσύνη νὰ μὴ φροντίζωμεν καθόλου περὶ τόσον σπουδαίας ὑποθέσεως;

Ἐξ ὅσων εἴπομεν καταφαίνεται ὅτι ἡ γνῶσις τῶν νόμων τῆς ζωῆς εἶναι τὸ πρώτιστον καθῆκον τῶν ἀνατρεφόντων, ἡ γνῶσις τῶν στοιχειωδῶν τῆς φυσιολογίας νόμων εἶναι τὸ ὧν οὐκ ἄνευ ὀρθῆς ἀνατροφῆς. Ἴσως θαυμάσῃ τις ἀκούων ὅτι ἡμεῖς ἀπαιτοῦμεν παρὰ τῶν παιδευόντων, ἑπομένως καὶ παρὰ τῶν γονέων, γνῶσιν τῆς ψυχολογίας καὶ φυσιολογίας, ἐπιστημῶν λίαν σκοτεινῶν καὶ δυσκόλων. Βεβαίως θὰ ἦτο ὑπερβολικὸν λίαν, ἂν ἀπήτει τις ἐπιστημονικὴν τῶν μαθημάτων τούτων ὑπὸ τῶν γονέων κατανόησιν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι οὗτος ὁ ἡμέτερος σκοπός. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ διδαχθῶσιν οἱ μέλλοντες νὰ γίνωσιν γονεῖς τὰς στοιχειώδεις γνώσεις τῆς φυσιολογίας καὶ ψυχολογίας, συνοδευομένας μὲ τὰς πρὸς κατανόησιν τούτων ἀναγκαίας ἐπεξηγήσεις. Καὶ τοῦτο δύναται νὰ κατορθωθῇ ἄνευ πολλοῦ κόπου. Ἐν τούτοις ἂς ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὅπως θέλει, ταῦτα θεωροῦμεν ἡμεῖς ὡς ἀναμφισβήτητα πράγματα ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ σωματικὴ καὶ ἡ πνευματικὴ ἀκολουθεῖ νόμους, ὅτι ἂν οἱ γονεῖς ἢ καθόλου οἱ ἀνατρέφοντες παραβῶσι τοὺς νόμους τούτους, συμβαίνει θάνατος, ὅτι ἂν κατά τι τοὺς νόμους τούτους δὲν ἀκολουθήσωσι, παρουσιάζονται ἀφεύκτως σπουδαῖαι καὶ σωματικαὶ καὶ πνευματικαὶ ἀσθένειαι.

Ἀπὸ τῶν καθηκόντων τῶν γονέων μεταβαίνομεν εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου. Ἐνταῦθα θὰ ἐξετάσωμεν ποῖαι γνώσεις μορφόνουσι τὸν ἄνθρωπον ὡς πολίτην. Ἓν δέ, ἴσως καὶ τὸ μόνον μάθημα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, εἶναι ἡ ἱστορία, ἥτις βεβαίως διδάσκεται καὶ εἰς τὰ σχολεῖα ἡμῶν, ἀλλὰ ψιλῷ μόνον ὀνόματι. Ὡς καὶ πρότερον ὑπηνιξάμεθα, ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς μορφώσεως τοῦ πολίτου συνήθως γινομένη διδασκαλία εἶναι ἀπόσκοπος. Ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ διδακτικὰ ἡμῶν τῆς ἱστορίας βιβλία, μόλις θὰ εὕρωμεν ἐν αὐτοῖς ὀλίγα πράγματα συντελοῦντα πως πρὸς τὸν σκοπόν, ὃν ἔχει ἡ ἱστορία νὰ ἐκπληρώσῃ. Τὰ δὲ λοιπὰ τί εἶναι; βιογραφίαι μοναρχῶν, αἱ ἐν τοῖς ἀνακτόροις ῥαδιουργίαι, αἱ συνωμοσίαι, αἱ δηώσεις τῆς χώρας, ποῖοι ἦσαν καὶ πῶς ὠνομάζοντο οἱ μετασχόντες τῶν πράξεων τούτων, πράγματα τὰ ὁποῖα διδασκόμενα ὅπως διδάσκονται, οὐδόλως φωτίζουσι τὸν ἄνθρωπον πῶς πρέπει νὰ φέρηται ὡς πολίτης πρὸς βελτίωσιν τοῦ ἔθνους του. Ἀναγινώσκομεν ἐν αὐτοῖς περὶ μάχης γενο-

μένης περὶ τῆς ἀρχῆς, ὅτι οἱ στρατηγοὶ ὠνομάζοντο οὕτως, οἱ ὑποστράτηγοι ὠνομάζοντο οὕτως, ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ ὠνομάζοντο οὕτως, ὅτι ἕκαστος τούτων εἶχε τόσον πεζικὸν καὶ τόσον ἱππικὸν καὶ τόσον πυροβολικόν, ὅτι οὕτω παρετάχθησαν, ὅτι οὕτω προσέβαλον τοὺς πολεμίους,ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν τῆς ἡμέρας ἔπαθον τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ δυστύχημα, ὅτι κατ' ἐκείνην ὠφελήθησαν κατὰ τοῦτο, ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν κίνησιν τοῦ στρατοῦ ἔπεσον τόσοι στρατιῶται, ὅτι κατ' ἐκείνην ἔπεσον τόσοι, ὅτι μεθ' ὅλας τὰς μετατροπὰς καὶ ἀμφιταλαντεύσεις τῆς τύχης ὁ στρατὸς οὗτος ἢ ἐκεῖνος ἐγένετο κύριος τῆς μάχης, ὅτι ἐφονεύθησαν ἑκατέρωθεν τόσαι χιλιάδες στρατιωτῶν καὶ ἐπληγώθησαν τόσαι, ὅτι τόσαι χιλιάδες ᾐχμαλωτίσθησαν καὶ τὰ παρόμοια. Ἐκ πάντων τούτων εἶναί τι τὸ ὁποῖον ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον διδάσκει ἡμᾶς περὶ τῆς διαγωγῆς ἡμῶν ὡς πολιτῶν; Ὑποθέσατε ὅτι οὐ μόνον τὰς 15 σπουδαίας τοῦ κόσμου μάχας μεθ' ὅλης τῆς ἀκριβείας ἐμάθετε, ἀλλὰ καὶ ὅλας τὰς ἄλλας μάχας, νομίζετε ὅτι θὰ γείνητε σοφώτεροι καὶ θὰ ἠξεύρητε τί πρέπει νὰ κάμητε ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι;

Ἀλλὰ θὰ εἴπῃ τις ἴσως.«Ταῦτα ὅμως εἶναι ἐνδιαφέροντα πράγματα». Ἄνευ ἀμφιβολίας, εἶναι πράγματα, ὅπου δὲν εἶναι πλάσματα, καὶ πιθανὸν καὶ ἐνδιαφέροντα. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνεπάγεται ἀναγκαίως ὅτι ταῦτα, ἐπειδὴ ἴσως εἶναι τερπνά, ὅτι εἶναι καὶ πολλοῦ λόγου ἄξια. Πολλάκις ἐπιτετηδευμένη ἢ νοσηρὰ τῶν πραγμάτων θεωρία παρέχει εἰς ταῦτα σημασίαν, τὴν ὁποίαν ταῦτα πραγματικῶς δὲν ἔχουσιν. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες ἀγοράζουσιν ἀντὶ πολλῶν χρημάτων τὰ λείψανα διαβοήτων κακούργων. Δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχῃ τις, ὅστις νὰ διϊσχυρίζηται ὅτι τοιαύτη τις διατίμησις ἠμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μέτρον τῆς ἀληθοῦς τῶν πραγμάτων ἀξίας. Ἂν τοῦτο ἀληθεύῃ, τότε γίνεται δῆλον ὅτι ἡ εὐαρέστησις εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι καὶ ἀπόδειξις ὅτι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα ἔχει κατ' ἀνάγκην καὶ ἀξίαν τινά.— Τὴν ἀξίαν παντὸς πράγματος πρέπει νὰ ὁρίζωμεν διὰ τῆς ἐξετάσεως, ἂν τοῦτο εἶναι ὠφέλιμον ἢ ὄχι καὶ πόσον. Ἂν τις ἤθελε νὰ σοὶ διηγηθῇ ὅτι ἡ γάτα τοῦ γείτονός σου ἐγέννησε χθὲς γατόπουλα, θὰ ἔλεγες ὅτι ἡ διδασκαλία δὲν ἔχει ἀξίαν τινά. Εἴτε τοῦτο ἀληθεύει, εἴτε μή, θὰ ἐκάλεις αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀνωφελές· διότι εἶνε ἓν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν σὲ διδάσκει, πῶς πρέπει τελειότερον νὰ ζῇς. Ἂν λοιπὸν μὲ τὸ αὐτὸ μέτρον μετρήσωμεν τὴν ἄφθονον ὕλην ἱστορικῶν συμβάντων, θὰ φθάσωμεν εἰς τὸ αὐτὸ ἐξαγόμενον. Εἶνε πράγματα, ἐξ ὧν δὲν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμέν τι. Εἶνε πράγματα, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν ἀρχάς, ὑφ' ὧν νὰ ὁδηγηθῶμεν εἰς τὰς πράξεις ἡμῶν. Ἐδῶ κυρίως ἔγκειται, ἐν τῇ χρησιμότητι καὶ τῇ ἐφαρμογῇ, ἡ ὠφέλεια τῶν πραγμάτων. Ἠμπορεῖς νὰ ἀναγνώσῃς αὐτὰ πρὸς διασκέδασίν σου, ὅταν θέλῃς, ἀλλὰ μὴ ἀπατᾶσαι, ἐπειδὴ εἶνε ἀρεστά, ὅτι εἶνε καὶ διδακτικά.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κυρίως ἀποτελεῖ τὴν ἱστορίαν, λείπει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ τῶν ἔργων τῶν πραγματευομένων περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Μόλις ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἤρχισαν οἱ ἱστορικοὶ νὰ παρέχωσιν ἡμῖν ἱστορικὰς γνώσεις προσφόρους πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς. Καθὼς ἐν τοῖς παρελθοῦσι χρόνοις ὁ βασιλεὺς ἦτο τὸ πᾶν, ὁ δὲ λαὸς τίποτε, οὕτω καὶ αἱ πράξεις τῶν βασιλέων καὶ τὰ αὐτοὺς ἀποβλέποντα πληροῦσι τὸ ὅλον τῆς ἱστορίας ἀπεικόνισμα, ἐν ᾧ ὁ βίος τοῦ λαοῦ μόλις ἀναφέρεται. Τώρα ὅμως, ὅπου ἡ εὐδαιμονία τοῦ λαοῦ σημαίνει περισσότερον ἀπὸ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἡγεμόνος,ἀρχίζουσι καὶ οἱ ἱστορικοὶ νὰ στρέφωσι πρὸ πάντων τὰ βλέμματα αὐτῶν καὶ νὰ ἀπασχολῶνται μὲ τὰ φαινόμενα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ προόδου. Καὶ τὴν γνῶσιν αὐτῶν τῶν φαινομένων θηρεύει ἡ φυσικὴ τῆς κοινωνίας ἱστορία. Ἐννοοῦμεν δὲ διὰ τούτου πάντα τὰ πράγματα, δι' ὧν βοηθούμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν αὔξησιν καὶ τὸν ὀργανισμὸν ἔθνους τινός. Νὰ ἐξιστορῆται δηλαδὴ τὸ πολίτευμα, νὰ περιγράφωνται ἀκριβῶς τὰ πρόσωπα, εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὁποίων εὑρίσκετο ἡ ἐξουσία, νὰ ἀναφέρωνται ἀκριβῶς αἱ βελτιώσεις, αἱ ἀρχαί, αἱ μέθοδοι, αἱ προλήψεις, ἡ διαφθορὰ καὶ εἴ τι ἄλλο παρουσιάζεται κατὰ μίαν ὡρισμένην ἐποχήν. Ἔπειτα νὰ γίνεται ἀφήγησις,εἰ καὶ σύντομος, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, τοῦ εἴδους αὐτῆς, τῶν πράξεων καὶ σκέψεων, τῆς δυνάμεως καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὴν πολιτείαν· νὰ περιγράφηται ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία, αἱ θρησκευτικαὶ ἰδέαι, οὐ μόνον αἱ κατ' ὄνομα παραδεκταί, ἀλλ' αἱ βαθέως εἰσχωρήσασαι εἰς τὸν λαὸν καὶ μεταβληθεῖσαι εἰς πεποιθήσεις καὶ ἐκδηλούμεναι καὶ εἰς τὰς πράξεις αὐτοῦ. Ἔπειτα πῶς φέρεται ἡ μία τάξις πρὸς τὴν ἄλλην, καὶ ἂν ἔχωσιν ὑπόληψιν μεταξύ των, ὅπως τοῦτο παρουσιάζεται εἰς τὰς κοινωνικὰς ἐθιμοταξίας, εἰς τοὺς τίτλους, εἰς τοὺς χαιρετισμούς,εἰς τὰς προσαγορεύσεις. Πρὸς τούτοις πῶς εἶνε τὰ ἤθη ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ, ποία ἡ μεταξὺ τῶν φύλων σχέσις, ποία ἡ μεταξὺ τῶν γονέων καὶ τέκνων. Ἐπίσης πρέπει νὰ ἀναφέρωνται αἱ δεισιδαιμονικαὶ ἰδέαι ἀπὸ τῶν σπουδαιοτέρων μύθων μέχρι τῶν κοινῶν παραπλήκτων ἰδεῶν. Ἔπειτα πῶς ἐκανονίζετο τὸ ἐμπόριον ὑπὸ τῶν τάξεων, τῶν ἑταιρειῶν ἢ ἄλλων. Πῶς ἐμπορεύοντο καὶ ποία ἦσαν τὰ μέσα τῆς ἐμπορίας, τῆς συγκοινωνίας καὶ ἀνταλλαγῆς. Ἔπειτα πρέπει νὰ περιγράφωνται αἱ βιομηχανικαὶ τέχναι, ἐξ οὗ ὁ ἐν χρήσει τρόπος καὶ αἱ ἀρεταὶ τῶν ἐπικρατουσῶν μεθόδων θὰ ὡρίζετο. Ἔπειτα νὰ περιγραφῇ ἡ τοῦ ὅλου ἔθνους πνευματικὴ κατάστασις κατὰ τοὺς διαφόρους αὐτῆς βαθμούς. Ἔπειτα νὰ περιγραφῇ ὁ βαθμὸς τοῦ καλλιτεχνικοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως οὗτος ἐμφανίζεται ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, γλυπτικῇ, ζωγραφικῇ, ἐνδυμασίᾳ, μουσικῇ, ποιήσει καὶ ἐν ταῖς

ἄλλαις τέχναις. Ἔπειτα νὰ περιγραφῇ ἐν συντόμῳ ὁ καθημερινὸς τοῦ λαοῦ βίος ὡς πρὸς τὴν τροφήν, τὴν κατοικίαν καὶ τὰς διασκεδάσεις, καὶ τὰ τοιαῦτα. Τοιαύτη ἱστορία μόνον, ἐν τῇ ὁποίᾳ πάντα ταῦτα συντόμως καὶ συστηματικῶς ἐκτίθενται, δύναται νὰ μορφώσῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ διδάξῃ αὐτὸν τὰ πρὸς τὴν πολιτείαν καθήκοντά του.

Ὑπολείπεται ἀκόμη τὸ πέμπτον τοῦ λόγου ἡμῶν μέρος περὶ γραμματολογίας καὶ τῶν ὡραίων τεχνῶν. Βεβαίως τὸ μέρος τοῦτο εἶνε σπουδαῖον ὡς κατορθῶσαν ἤδη ἔκπαλαι νὰ παραγκωνίσῃ πάντα τὰ λοιπὰ μαθήματα, τὰ μὲν μᾶλλον τὰ δὲ ἧττον, καὶ νὰ ἀπολαύῃ σχεδὸν τῆς ἀποκλειστικότητος καὶ τῆς τιμῆς ὡς τοῦ μόνου παιδευτικοῦ μαθήματος, προσόντος ὅπερ ἔχει κοινὸν καὶ μὲ ἄλλα μαθήματα, ἴσως εἶναι καὶ τινων ὑποδεέστερον. Καὶ διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖ καὶ ἡ σπουδαιότης τοῦ μέρους τούτου, ὡς καὶ αἱ ἐπικρατοῦσαι προλήψεις ἀκριβῆ καὶ εἰδικὴν τοῦ πράγματος ἐξέτασιν.

Ἂν λείψῃ ἡ ζωγραφική, ἡ γλυπτική ἡ μουσική, ἡ ποίησις καὶ καθόλου πάντα τὰ εἴδη τοῦ λόγου καὶ πάντα τὰ ὑπ' αὐτῶν διεγειρόμενα συναισθήματα, ὁ βίος ἡμῶν θὰ μαρανθῇ κατὰ τὸ ἥμισυ. Καὶ τόσον εἶναι σπουδαῖος ἡ καλλιέργεια τῆς καλλιτεχνίας καὶ ἡ μόρφωσις τῆς φιλοκαλίας παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, ὥστε ἐλπίζομεν προϊόντος τοῦ χρόνου νὰ ἀφιερώσωσι περισσοτέραν προσοχὴν πρὸς ταῦτα οἱ ἄνθρωποι. Ὅταν αἱ φυσικαὶ δυνάμεις γίνωνται ὑποχείριοι εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ὁ ἄνθρωπος δυνηθῇ πάσας ταύτας νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς τὸ συμφέρον του, ὅταν τελειοποιηθῶσι τὰ μέσα τῆς βιομηχανίας, ὅταν ἡ ἐργασία γίνεται σκοπιμώτατα καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς σπατάλης, ὅταν ἡ ἀνατροφὴ γίνῃ συστηματικὴ καὶ τοιαύτη, ὥστε νὰ προπαρασκευάζῃ τὸν ἄνθρωπον συγκριτικῶς ἐν βραχυτέρῳ χρόνῳ πρὸς τὰς οὐσιωδεστέρας τοῦ βίου ἐνεργείας· ὅταν λοιπὸν ἐν ἑνὶ λόγῳ γίνῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἰκονομία χρόνου, τότε τὸ καλὸν ἔν τε τῇ τέχνῃ καὶ τῇ φύσει θὰ καλλιεργῆται ἀναμφιβόλως μετὰ περισσοτέρας προθυμίας καὶ παρὰ περισσοτέρων ἀνθρώπων.

Καὶ ὅμως, εἰ καὶ εἶναι τὸ καλὸν λίαν συντελεστικὸν πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι μόνον τοῦτο ἄνευ τῆς προϋπάρξεως τῶν ἀνωτέρω δὲν ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ του. Ἠξεύρετε, ὅτι ὅπως διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἄνθος, ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχῃ ῥίζα, ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχῃ βλαστός, ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχωσιν φύλλα, καὶ ταῦτα εἶνε ἀναγκαιότερα ἢ τὰ ἄνθη, διότι ἄνευ τούτων ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἀνθέων δὲν εἶναι κατωρθωτή, οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς τὰς ὡραίας τέχνας καὶ εἰς τὴν γραμματολογίαν. Καὶ ἐνταῦθα ἡ ἀρχιτεκτονική, ἡ γλυπτική, ἡ ζωγραφική, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις εἶναι τὸ ἄνθος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἄνθος καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι εἶναι πολυτιμότατον πάντων τῶν ἄλλων, ὅμως ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι δὲν εἶναι τὸ μόνον οὐδὲ τὸ πρῶτον, πρὸς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν. Τώρα ὁ καιρὸς καλεῖ νὰ ἔχωμεν πεπολιτισμένον βίον ὑγιᾶ. Τὰ ἄνθη ἀναφαίνονται, ὅταν αὐξηθῇ ὁ πολιτισμός.

Ἐνταῦθα βλέπομεν ποῦ πλανώμεθα πάντες καὶ διδάσκαλοι καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι. Καταφρονοῦμεν τὸ φυτὸν χάριν τοῦ ἄνθους. Θυσιάζομεν διὰ τὸ ὡραῖον ἐξωτερικὸν τὸ ἐσωτερικὸν τὸ σπουδαῖον. Δὲν ἀρνοῦμαι δὲ τὸ νὰ ἠξεύρῃ τις ξένας γλώσσας, ἐπὶ παραδείγματι τὴν λατινικήν, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι καλόν, διότι διὰ τῆς γλώσσης ταύτης δύναται νὰ ἀσκηθῇ ὁ νοῦς καὶ γνώσεις νὰ πορισθῇ ὁ ἄνθρωπος ἀκριβεῖς καὶ πολλάς, ἀλλὰ προσθέτω καὶ τοῦτο ὅτι δὲν πρέπει ταῦτα τὰ καλὰ διὰ τῆς θυσίας ἄλλων σπουδαιοτέρων νὰ ἀποκτῶμεν. Ἂς παραδεχθῶμεν ὅτι διὰ τῆς ἐκμαθήσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης τὸ ὕφος τοῦ λόγου γίνεται γλαφυρώτερον. Ἀλλὰ τὸ ὕφος τοῦ λόγου δὲν ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ τόσον σπουδαῖον, ὅσον ἡ ἀνατροφὴ τῶν παιδίων. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐνασχόλησις μὲ τοὺς ποιητὰς τῶν ἐκκρίτων ἐθνῶν ἀναπτύσσει καὶ τελειοποιεῖ τὴν φιλοκαλίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε τόσον ἀναγκαῖον, ὅσον ἡ γνῶσις τῶν νόμων τῆς ζωῆς.

Κοινῶς πιστεύεται ὅτι διὰ τῆς φιλολογίας, διὰ τῆς ἐνασχολήσεως μὲ τὰ πνευματικὰ προϊόντα μάλιστα δὲ μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν ἐκκρίτων ἐθνῶν, τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων, ἀναπτύσσεται ἡ κρίσις, τὸ συναισθητικόν, ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν θέλω ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ ἐξασθενήσω τὸν διϊσχυρισμὸν αὐτόν. Ἀρκοῦμαι νὰ εἴπω ὅτι ἡ γλῶσσα ἐξ ἐναντίας περιορίζει τὴν κρίσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ βλάπτει πως καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ. Διότι ἀπαιτεῖ πίστιν καὶ αἱ ἀπαιτήσεις αὐτῆς εἶναι δογματικαί. Ἡ λέξις αὕτη ἔχει αὐτὴν τὴν σημασίαν κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἐκείνου τοῦ γραμματικοῦ ἢ καθὼς λέγει τὸ Λεξικόν, τὸ ὁποῖον καὶ τὸ συναισθητικὸν καὶ τὸν χαρακτῆρα διαφθείρει. Ὅλως τοὐναντίον μορφώνουσιν αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι. Αὗται ὑποβάλλουσι τὰ ἑαυτῶν διδάγματα εἰς τὴν κρίσιν ἑνὸς ἑκάστου καὶ ἀφίνουσιν αὐτὸν ἐλεύθερον νὰ παραδεχθῇ ἢ μὴ ταῦτα. Πολλάκις ὁ ἐνασχολούμενος μὲ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ παραδεχθῇ μὲ μεταβολὴν τινα πολλὰ πράγματα, ἐκ τινων δὲ λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ σχηματίσῃ ἰδίας κρίσεις καὶ γνώμας. Ὅ,τι ἀποδέχεται ἐνταῦθα, ἀποδέχεται, διότι συμφωνεῖ. Ἐκ δὲ τῆς συμφωνίας ταύτης ἐνισχύεται ἡ πρὸς ἑαυτὸν πεποίθησις. Ἐκ πάντων δὲ τούτων ἀναβλαστάνει ἐκείνη ἡ ἀνεξαρτησία, ἥτις εἶνε πολυτιμοτάτη τοῦ χαρακτῆρος ἰδιότης.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἀποκρούσωμεν μίαν ἄδικον μομφὴν κατὰ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Συνήθως πιστεύουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὅτι φυσικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ θρησκεία ἀντιμάχονται πρὸς ἀλλήλας καὶ ὅτι ἡ μία δὲν προάγει τὴν ἄλλην. Ἄνευ ἀμφιβολίας καὶ πᾶσα μὲν ἄλλη ἐπιστήμη μάλιστα δὲ αἱ φυσικαὶ πολεμοῦσι τὴν δεισιδαιμονίαν, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν ἀληθῆ θρησκείαν. Σοφός τις εἶπε· «Ἀληθὴς ἐπιστήμη καὶ ἀληθὴς θρησκεία εἶνε δίδυμοι ἀδελφαί, ὧν ὁ ἀποχωρισμὸς τῆς μιᾶς ἀπὸ τῆς ἄλλης φέρει θάνατον καὶ εἰς τὰς δύο. Ἡ ἐπιστήμη προκόπτει, καθ' ὅσον εἶνε θρησκευτικὴ καὶ ἡ θρησκεία ἀκμάζει, καθ' ὅσον αἱ βάσεις αὐτῆς εἶναι ἐπιστημονικαί». Δὲν εἶναι λοιπὸν αἱ ἐπιστῆμαι αἱ φυσικαὶ ἄθρησκοι, ἀλλ' ἡ ἀνεπιστημοσύνη καὶ αἱ δεισιδαιμονίαι. Ἡ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀφοσίωσις εἶνε ἀθόρυβος λατρεία, σιωπηλὴ ἀναγνώρισις τῆς ἐν τοῖς πράγμασι καὶ ἑπομένως καὶ ἐν τῷ πλάστῃ τούτων ὑπαρχούσης ἀξίας. Δὲν εἶναι προσκύνησις διὰ τῶν χειλέων, ἀλλὰ μία διὰ τ ν ἔργων ἐκφαινομένη λατρεία, δὲν εἶναι τιμὴ διὰ λόγων μόνον ἐκδηλουμένη, ἀλλὰ τιμὴ ἀποδεικνυομένη διὰ τῆς θυσίας χρόνου, διὰ μελέτης καὶ ἐργασίας.

Ἐξ ὅσων ἀνωτέρω εἴπομεν συνάγεται ὅτι αἱ γνώσεις, ὧν ἔχομεν ἀνάγκην πρὸς μόρφωσιν τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ ἐπιστήμη πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγιείας, πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν ὡς γονέων, πρὸς κατανόησιν τῶν καθηκόντων ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ πρόθυμον ἐκτέλεσιν αὐτῶν, προς δημιουργίαν καλλιτεχνημάτων ἢ πρὸς ἐκτίμησιν καὶ ἀπόλαυσιν αὐτῶν. Καὶ ὅμως ἡ ἐπιστήμη πάντων τούτων τῶν κλάδων κεῖται παρημελημένη παρ' ἡμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τῆς μεγαλοφωνότατα ἀνυμνουμένης παιδαγωγικῆς τέχνης. Ἡ ἐπιστήμη ἐπέχει ἐν τῇ ἀνατροφῇ ἡμῶν τὴν θέσιν δούλης, ἥτις ἐργαζομένη μετ' αὐταπαρνήσεως καὶ καρτερίας παρασκευάζει ἄνετον βίον εἰς τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ καὶ συντελεῖ, ἵνα πάντες οἱ ἄλλοι ἐμφανίζωνται ἀξιοπρεπεῖς καὶ λάμπωσιν εἰς τὸν κόσμον, ἐν ᾧ αὐτὴ ζῇ ἐν τῇ ἀφανείᾳ παραγνωριζομένη. Ἀλλὰ δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ φανῇ αὐτῆς ἡ ἀληθὴς ἀξία καὶ νὰ ἀποδοθῇ εἰς αὐτὴν ἡ θέσις καὶ ἡ τιμή, ἣν δικαιοῦται νὰ κατέχῃ ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων.

ΝΕΑΝΙΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ

ὑπὸ Βλασίου Σκορδέλη.

—

Εὐτυχεῖς εἶναι αἱ χωρικαὶ νεάνιδες· διότι αὗται ἐργάζονται καὶ βοηθοῦσι τοὺς γονεῖς των εἰς ὅλας τὰς ἐργασίας καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πλέον κοπιώδεις. Ὅταν οἱ ἀγροὶ προσκαλῶσι τοὺς χωρικοὺς εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, ἡ χωρικὴ νεᾶνις συνοδεύει εἰς αὐτὰς τὸν πατέρα της, ὁδηγεῖ τοὺς ἀροτῆρας βοῦς, σπείρει, καθαρίζει τὸν ἀγρόν, χορτολογεῖ, θερίζει, ἢ σκάπτει τὴν ἄμπελον, βλαστολογεῖ τὰ κλήματα, τρυγᾷ, συλλέγει τὰς ἐλαίας. Τὸ δὲ ἀθῷον ᾆσμά της διερμηνεύει τὴν ψυχικήν της εὐχαρίστησιν καὶ τὴν ἐνδόμυχον χαρὰν καὶ τὴν γαλήνην τοῦ πνεύματός της.

Ἐὰν μένῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ, δὲν κάθηται ἀργή. Ἐγείρεται πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, διευθετεῖ τὸ πενιχρὸν δωμάτιον, σαρόνει τὴν αὐλήν, δίδει τροφὴν εἰς τὰς ὄρνιθας, εἰς τὸν οἰκόσιτον χοῖρον, εἰς τὴν ἀγελάδα ἢ εἰς τὴν αἶγα, καὶ μετὰ ταῦτα κάθηται εἰς τὸν ἀργαλειό. Ὑφαίνει δὲ ἄλλοτε ὑποτονθορίζουσα ᾆσμά τι, ἄλλοτε δὲ ῥεμβάζουσα· διότι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑφαίνει τὰ προικιά της.

Εὐτυχὴς εἶναι ἡ χωρικὴ κόρη, διότι ἐργάζεται. Ἡ δὲ ἐργασία ἀμείβει αὐτὴν μὲ ὑγείαν σταθεράν, μὲ εὐεξίαν, μὲ παρειὰς ῥοδόχρους, μὲ σῶμα εὐμελὲς καὶ μὲ ψυχὴν ἀθῴαν.

Ἀλλὰ τί τάχα καταδικάζει τὴν ἀστὴν νεάνιδα εἰς ἀργίαν ψυχοφθόρον; Πόσαι ἐργασίαι καὶ τερπναὶ καὶ ὠφέλιμοι δὲν δύνανται ν' ἀπασχολήσωσι τὴν φιλοπονίαν, τὴν δραστηριότητα, καὶ τὴν φυσικὴν δεξιότητα αὐτῆς;

Μόνον φυγοπονίας πρόσχημα εἶναι τὸ νὰ λέγῃ ἡ ἀστὴ νεᾶνις ἀπορροῦσα δῆθεν «τί νὰ κάμω;» Καὶ νομίζουσα ὅτι δὲν ἔχει τί νὰ κάμῃ παραδίδεται εἰς τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ἀργολογίαν, ἢ ἐκλαμβάνει ὡς μόνην δυνατὴν εἰς αὐτὴν ἐνασχόλησιν τὸν καλλωπισμὸν ἢ τὸ πολὺ τὴν ἀνάγνωσιν ὄχι τῶν ἀρίστων μυθιστορημάτων.

Ἄχαρις τάχα ἐνασχόλησις εἶνε ἡ τακτοποίησις τοῦ οἴκου, ἡ καλλιέργεια τοῦ κήπου, ἡ ἐπίσκεψις τοῦ μαγειρείου; Διὰ τί δὲ νὰ μὴ ῥάψῃ, νὰ μὴ κεντήσῃ, νὰ μὴ πλέξῃ; Ἐκεῖναι αἱ Γερμανίδες μὲ τὴν παντοτεινὴν εἰς τοὺς δακτύλους των κάλτσαν δὲν εἶναι κυρίαι, δὲν εἶναι δεσποινίδες, δὲν εἶναι ἀσταί; Ἀλλὰ μένει ἀκόμη καιρός; Τότε ἂς ἰχνογραφήσῃ, ἂς ζωγραφήσῃ, ἂς μελετήσῃ. Ἰδοὺ ὅτι ἡ ἀστὴ δύναται νὰ εἶναι ὄχι ὀλιγώτερον τῆς χωρικῆς εὐτυχὴς ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ διὰ τῆς ἐργασίας, νὰ εἶναι καὶ αὐτὴ εὔρωστος, ῥοδόχρους, εὐμελής, φαιδρὰ καὶ γαλήνιος.

Ἀλλὰ καὶ εἰς ἐπιτηδεύματα ὄχι ὀλίγα δύναται εὐδοκίμως νὰ ἐπιδοθῇ ἡ ἀστὴ νεᾶνις, ἀφοῦ παρασκευασθῇ εἰς αὐτά, ἔτι δὲ καὶ εἰς ἐπιστήμας τινὰς ν' ἀφιερωθῇ. Μόνον τὸ στάδιον τῆς ὑπαλληλίας καὶ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας φαίνεται εἰς ἡμᾶς τοὐλάχιστον τὸ ἀτυχέστατον διὰ μίαν νεάνιδα.

Ἀλλὰ διὰ νὰ δύναται καὶ νὰ θέλῃ νὰ ἐργασθῇ ἡ νέα, πρέπει ἐκ τρυφερᾶς ἡλικίας ὄχι μόνον ν' ἀγαπήσῃ τὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ μάθῃ ἔργον τι. Διὰ τοῦτο ἡ ἀγωγὴ τῶν νεανίδων πρέπει νὰ ἐμπνεύσῃ μὲν εἰς αὐτὰς τὴν ἀγάπην τῆς ἐργασίας, νὰ τὰς διδάξῃ ὅτι *ἔργον οὐδὲν ὄνειδος*, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰς προικίσῃ μὲ τὰ στοιχεῖα τέχνης τινὸς ἢ τοὐλάχιστον μὲ τὰς πρὸς τὴν ἐργασίαν δεξιότητας.

Παρ' ἡμῖν ἡ τῶν θηλέων παίδευσις καὶ κατὰ τοῦτο χωλαίνει πολύ. Χωλαίνει, διότι οὐδεμία ἐπαγγελματικὴ σχολὴ τῶν θηλέων ὑπάρχει, ἡ δὲ ἀνωτέρα λεγομένη παίδευσις τῶν κορασίων, ἐνῷ

εἶναι ἀρκετὰ μακρὰ κατὰ χρόνον, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι οὕτως ἐλαττωματικῶς θεωρητική, ὥστε πρὸς οὐδέν ἔργον παρασκευάζει αὐτὰ ὁπωσοῦν ἱκανὰ καὶ αὐτάρκη. Καὶ δυστυχῶς αἱ κόραι τῶν πολιτῶν ὄχι μόνον δὲν ἀποκτῶσιν οὐδὲν ἐπιτήδευμα εἰς τὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν αἱ τέχναι διδάσκονται, ἀλλὰ καὶ περιφρόνησιν ἐμπνέονται εἰς τὴν ἐργασίαν. Τὸ μόνον ἐπάγγελμα, πρὸς τὸ ὁποῖον ὅλαι αἱ παιδευόμεναι Ἑλληνίδες ἀλείφονται εἶναι τὸ διδασκαλικόν, ἐπάγγελμα καλὸν βεβαίως καὶ ἔντιμον καὶ εὐγενές, ὅταν οἱ ἐπαγγελλόμενοι αὐτὸ στέκωνται εἰς τὸ ἠθικὸν ὕψος τῆς ἀποστολῆς των, ἀλλὰ ὄχι καὶ τὸ μόνον δυνάμενον νὰ ἱκανοποιῇ τὰς ποικίλας ἀνάγκας τῆς κοινωνίας. Πλεῖστα ἄλλα ἐπαγγέλματα εἶναι καταλληλότατα διὰ τὸ θῆλυ γένος. Διὰ τοῦτο ἔπρεπε καὶ παρ' ἡμῖν νὰ ἱδρυθῶσι βαθμηδὸν σχολαί τινες ἐπαγγελματικαί, καὶ μόνον αὗται ἠδύναντο δικαίως νὰ ὀνομασθῶσι πρότυποι. Τὴν ἵδρυσιν δὲ τοιούτων σχολῶν προτιμότερον εἶναι ν' ἀναλάβωσι σύλλογοι Κυριῶν ἢ ἡ πολιτεία αὐτή, ἥτις ὀφείλει μόνον νὰ ἐποπτεύῃ αὐτάς, ἐν ἀνάγκῃ δὲ νὰ ἔρχεται καὶ συνεπίκουρος πρὸς τελειότερον ὀργανισμὸν αὐτῶν. Σχολεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ ἠδύναντο νὰ μορφώνωνται μαγείρισσαι, οἰκονόμοι, ῥάπτριαι, ὑποδηματοποιοί, κατασκευάστριαι στηθοδέσμων, παιδαγωγοὶ (gouvernantes) εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ἐξ Εὐρώπης ἀγνώστου προελεύσεως, αἵτινες ἐπλημμύρησαν καὶ τὰς κωμοπόλεις τῆς Ἑλλάδος, τοιοῦτον σχολεῖον θὰ εἶναι εὐεργετικὸν τῆς ἡμετέρας κοινωνίας κατάστημα, θὰ ἔδιδεν ἔντιμον πόρον εἰς πλείστας νεάνιδας καὶ θὰ ἐπλήρου ἀνάγκας κοινωνικάς.

Ὁ Ἑλληνικὸς οἶκος τῶν χωρίων καὶ τῶν κωμοπόλεων πάσχει μεγίστην ἔνδειαν τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας ὡς πρὸς τὰς τέχνας κυρίως. Πρό τινων ἐτῶν εὑρισκόμενος ἐν τινι χωρίῳ ἐπὶ τῆς Ὄθρυος ἤκουσα δημόσιον κήρυκα διαλαλοῦντα ὅτι ἔφθασεν ὁ ῥάπτης, καὶ ὅποιος ἔχει νὰ κόψῃ καὶ νὰ ῥάψῃ, ἂς κοπιάσῃ νὰ τὸν ἀνταμώσῃ. Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουσι καὶ μάγειροι περιφερόμενοι.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ χωρικαί μας μανθάνουσι πατροπαραδότους τινὰς τέχνας, οἷον νὰ ὑφαίνωσι καὶ νὰ κεντῶσιν. Ἀλλὰ τίς θὰ πιστεύσῃ ὅτι ἤρχισαν τώρα νὰ ἐντρέπωνται νὰ καταγίνωνται εἰς τὰς ἐργασίας ταύτας; Καὶ τὸ δυστύχημα τοῦτο χρονολογεῖται, ἀφ' ὅτου ἤρχισαν νὰ συσταίνωνται σχολεῖα τῶν θηλέων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Τοῦτο δέ, διότι δυστυχῶς αἱ πλεῖσται διδασκάλισσαι ἀγνοοῦσι τὴν κοπτικὴν καὶ ῥαπτικήν, ἂν καὶ τὸ μάθημα τοῦτο εἶναι ὑποχρεωτικόν, μανθάνουσι δὲ ἐν τῷ σχολείῳ ἢ ἐν τῷ οἴκῳ ὀλίγον κέντημα. Θέλουσαι δὲ νὰ ἐπιδειχθῶσιν εἰς τοὺς ἁπλοϊκοὺς χωρικοὺς διδάσκουσι τὰς μαθητρίας νὰ κεντῶσι παντόφλες καὶ κεφαλαῖα γράμματα ἐπὶ προσκεφάλων καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὅλως ἄχρηστα εἰς τοὺς χωρικούς. Αἱ δὲ χωρικαὶ νεάνιδες, ἐπειδὴ βλέπουσιν ὅτι ταῦτα τιμῶνται ἐν τῷ σχολείῳ, δὲν θέλουσι πλέον νὰ μανθάνωσι παρὰ τῶν μητέρων των τὰ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς χωρικοῖς χειροτεχνήματα καὶ οὕτω χωρὶς νὰ γίνωνται ἀσταὶ παύουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι καλαὶ καὶ φιλόκαλοι χωρικαὶ οἰκοκυραί. Διὰ τοῦτο φρονοῦμεν ὅτι ἐν τοῖς παρθεναγωγείοις τῶν κωμοπόλεων καὶ χωρίων πρέπει αἱ διδασκάλισσαι νὰ ἐπιμελῶνται τὰ ἐγχώρια χειροτεχνήματα καὶ νὰ τελειοποιῶσιν αὐτά, ὅπου τοῦτο ἐνδέχεται, ὡς ἔχουσαι λεπτότερον τὸ αἴσθημα τῆς φιλοκαλίας, νὰ διδάσκωσι δὲ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας τὴν ῥαπτικὴν τῶν ἐν χρήσει ἐνδυμάτων καὶ τῶν ἄλλων χρειωδῶν τοῦ οἰκιακοῦ βίου καὶ νὰ εἰσάγωσιν ἐργασίας, αἵτινες χρησιμώταται οὖσαι ἀγνοοῦνται πολλαχοῦ ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῶν χωρικῶν. Παρετήρησα ὅτι εἰς πλεῖστα χωρία τῆς Ἑλλάδος αἱ γυναῖκες ἀγνοοῦσι τὸ πλέκειν κάλτσας, ἀλλαχοῦ δὲ τὸ νήθειν καὶ ὑφαίνειν. Ἐνῷ δὲ εἶναι φιλοπονώταται καὶ ἐργάζονται περισσότερον καὶ τῶν ἀνδρῶν εἰς μέρη τινὰ ἐργασίας γεωργικάς, ἡμέρας ὅλας διέρχονται ἀργαὶ ἐντελῶς καθ' ἣν ἐποχὴν σχολάζουσιν αἱ γεωργικαὶ ἐργασίαι· διότι ἀγνοοῦσι τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας.

Καὶ ἄλλα δὲ κεφάλαια τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας πρέπει τὰ παρθεναγωγεῖα ἐπιμελῶς νὰ θεραπεύωσι· διότι παρ' ἡμῖν συχνὰ διαστρέφονται τὰ πράγματα, καὶ ἐν ᾧ τὰ σχολεῖα, ἤτοι ἡ διάδοσις τῆς παιδείας, σκοπὸν ἔχουσι νὰ ἐνισχύωσι καὶ νὰ ἐξευγενίζωσι τὸν ἐθνικὸν βίον, νὰ τελειοποιῶσι δὲ τὸν Ἑλληνικὸν οἶκον εἰς πᾶν ὅ τι ὑγιὲς καὶ ὠφέλιμον, μέχρι τοῦδε δὲν ἐπηλήθευσαν τὸν προορισμὸν των τοῦτον, τοὐναντίον μάλιστα πολλαχοῦ συνετέλεσαν εἰς τὸ ν' ἀπολέσωμεν πολλὰ ἀγαθὰ τοῦ οἰκιακοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου, τὰ ὁποῖα ὡς πολύτιμον κληρονομίαν εἴχομεν παρὰ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων.

Ἡ ἐργασία λοιπὸν ἐν τῷ σχολείῳ καὶ τῶν ἀρρένων καὶ τῶν θηλέων πρέπει ν' ἀποτελῇ οὐσιῶδες κεφάλαιον τοῦ προγράμματος καὶ νὰ εἶναι μέλημα προσφιλὲς τῶν διδασκάλων.

Αἱ σχολικαὶ ἐργασίαι ἀναπτύσσουσι τὴν φιλοπονίαν, καλλιεργοῦσι τὴν δεξιότητα τοῦ σώματος καὶ πνεύματος, πρὸ πάντων δὲ ἐξευγενίζουσιν εἰς τὰ ὄμματα τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τὴν ἔννοιαν τῆς ἐργασίας, τὴν ὁποίαν ἡ ψευδοπαιδεία κοντεύει νὰ καταστήσῃ μισητὴν εἰς πάντας τοὺς φοιτῶντας εἰς τὰ σχολεῖα, οἵτινες ὀνειρεύονται πλούτη καὶ εὐμάρειαν παντοίαν ἄνευ ὅμως πόνων καὶ μόχθων, ἐν ᾧ μόνον ἡ ἐργασία εἶναι ἡ μήτηρ τῆς ὑγείας, τῆς προοδοῦ καὶ τῆς ἀληθοῦς εὐτυχίας.

Βλ. Σκορδέλης.

Η ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Μετ' ἰδιαζούσης χαρᾶς βλέπομεν τὴν προσοχὴν τῶν ἀδελφῶν Κυπρίων στρεφομένην περὶ τὴν σύστασιν καὶ κανονικὴν λειτουργίαν τῶν δημοτ. σχολείων. Βεβαίως ἡ ἀκμὴ τῶν σχολείων ὑποθέτει ἄριστα κατηρτισμένους διδασκάλους; Ἀναμφισβήτητον δὲ σήμερον εἶναι ὅτι τοιοῦτοι διδάσκαλοι δύνανται νὰ παρασκευασθῶσι μόνον ἐν καλῶς λειτουργοῦσι Διδασκαλείοις. Καὶ εὐχόμεθα νὰ ἴδωμεν τάχιστα ἐν Κύπρῳ λειτουργοῦν τοιοῦτο σχολεῖον, ὅπερ θὰ ἀσκήσῃ μεγάλην δύναμιν οὐ μόνον καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλα τὰ γείτονα μέρη τῆς Ἀσίας. Μέχρις ὅτου δὲ γίνῃ Διδασκαλεῖον, καλὸν εἶναι νὰ γίνῃ παράρτημα Διδασκαλείου ἐν τῷ συσταθέντι ἤδη γυμνασίῳ, ἐν ᾧ θὰ διδάσκεται ἡ παιδαγωγική, νὰ ἀσκῶνται δὲ καὶ ἐν προτύπῳ δημοτικῷ σχολείῳ οἱ μέλλοντες τοῦ λοιποῦ νὰ μετέλθωσι τὸ διδασκαλικὸν ἔργον. Εὐχάριστον δὲ εἶναι ὅτι ἡ δημοσιογραφία Κύπρου ἐκπληροῦσα εὐσυνειδήτως τὴν ὑψηλὴν αὐτῆς ἐν τῇ νήσῳ ἀποστολὴν ὑπερμαχεῖ ὑπὲρ εἰδικῆς τῶν δημοδιδασκάλων μορφώσεως, τινὲς δὲ τῶν ἐφημερίδων προέτειναν καὶ τὴν ἐν τῷ γυμνασίῳ ἐπὶ τοῦ παρόντος μόρφωσιν. Ἀξιέπαινος δὲ εἶναι καὶ ἡ Κυβέρνησις τῆς Κύπρου μάλιστα δὲ ὁ αἰδεσιμώτατος τῶν σχολείων γενικὸς διευθυντὴς κ. Spencer, ὅστις ἐργάζεται πρὸς ἵδρυσιν σχολείων καὶ πρὸς εἰσαγωγὴν τελειοτέρας διδασκαλίας ἐν αὐτοῖς. Πρὸς τοῦτο εἰσήχθη καὶ ὁ θεσμὸς τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν σχολείων. Βεβαίως οἱ ἐπιθεωρηταί, ὡς εἶναι πανταχοῦ, ἔνθα ἀκμάζει ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις, πρέπει νὰ εἶναι ἐξέχοντες διδάσκαλοι ἄριστα κατηρτισμένοι καὶ θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς ἐν τῇ παιδαγωγικῇ. Ἡμεῖς φανταζόμεθα τὸν ἐπιθεωρητὴν ὡς ἓν κινητὸν Διδασκαλεῖον, μεταβαίνοντα ἀπὸ σχολείου εἰς σχολεῖον, ἵνα διδάξῃ, ἵνα παρηγορήσῃ, ἵνα θαρρύνῃ τὸν διδάσκαλον εἰς τὸ ἱερὸν καὶ μέγα ἔργον τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ, ἵνα συστήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἀγάπην τῆς κοινότητος, ἵνα καθοδηγήσῃ αὐτὸν ὡς ὑψηλοτέρα διάνοια πῶς νὰ ἀσκῇ τελειότερον τὸ ἔργον του, ἵνα ὑποδείξῃ εἰς αὐτὸν πάντα τὰ πρὸς τοῦτο ὑπάρχοντα βοηθήματα, ἵνα ἀντιληφθῇ τοῦ διδασκάλου ὄχι μόνον τὰ καθήκοντα ἀλλὰ καὶ τὰ δικαιώματα καὶ ἵνα ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ ἐργασθῇ καὶ βελτιώσῃ τὴν τύχην αὐτοῦ παρὰ ταῖς προϊταμέναις ἀρχαῖς. Ταῦτα καὶ πλεῖστα ἄλλα παρόμοια καθήκοντα ἔχει νὰ ἐκτελέσῃ ὁ ἐπιθεωρητής, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναγραφῶσιν εἰς κανένα νόμον. Ἀλλὰ πρὸς τοιοῦτον ἔργον ἐν Εὐρώπῃ λαμβάνουσι διαπρεπεῖς ἄνδρας ἐπιστήμονας γνωστοὺς διὰ τὴν παιδαγωγικὴν αὐτῶν μόρφωσιν καὶ τὴν θεωρητικὴν καὶ τὴν πρακτικήν, ἐν ἑνὶ λόγῳ ἀνθρώπους ἔχοντας κῦρος καὶ ἐνώπιον τῶν διδασκάλων καὶ ἐνώπιον τῆς κοινωνίας. Τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀποστολὴν ἐν Κύπρῳ νομίζομεν ὅτι ἀνέλαβε νὰ ἐκτελέσῃ ὁ αἰδεσιμώτατος κ. Spencer. Ἡ δὲ πρόσληψις τῶν τριῶν νομοθετῶν ὡς βοηθῶν, ἵνα καθοδηγῶσι περιφερόμενοι εἰς τὰ σχολεῖα τῆς νήσου τοὺς διδασκάλους εἰς τὴν μεθοδικὴν διδασκαλίαν, φαίνεται ἡμῖν ὡς πρακτικὸν μέτρον ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῶν περιστάσεων. Εὐχαρίστως δὲ μανθάνομεν ὅτι πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν προσελήφθη καὶ ὁ ἐν τῷ Διδασκαλείῳ Ἀθηνῶν σπουδάσας κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς λειτουργίας του καὶ τῆς ἀκμῆς του κ. Ἰω. Φαβατᾶς ἐκ Μεσσηνίας. Ὁ νέος οὗτος διδάσκαλος διεκρίθη διὰ τὸν ζῆλόν του εἰς τὴν μεθοδικήν του διδασκαλίαν πανταχοῦ, ἔνθα ὑπηρέτησε, ὥστε ἐσχάτως προσεφέρθη αὐτῷ καὶ θέσις ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' ἐμπνεόμενος ὑπὸ ἀγνοῦ πόθου μετέβη εἰς Κύπρον, ἔνθα ἐλπίζομεν διὰ τῆς διδασκαλίας του καὶ τῆς ἀρετῆς του νὰ ἐπισύρῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς κοινωνίας. Εἰς τὸν προσφιλῆ ἡμῶν μαθητὴν προσφέρομεν τοὺς ἐγκαρδίους ἀσπασμοὺς καὶ εὐχόμεθα νὰ στεφθῶσιν οἱ εὐγενεῖς αὐτοῦ πόθοι νὰ ἐργασθῇ πρὸς τὸ καλὸν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Κυπρίων ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας.

Ὁ κ. Φαβατᾶς διαμένων ἐν Λευκωσίᾳ ἐξελέχθη ἀνταποκριτὴς τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ πρὸς αὐτὸν ἃς ἀποτείνωνται οἱ ἐν Κύπρῳ συνάδελφοι διὰ τὴν ἀπότισιν τῆς συνδρομῆς των ἢ διὰ τὴν ἐγγραφὴν αὐτῶν εἰς τὴν Ἐπαίδευσιν ὡς συνδρομητῶν.

ΤΙ ΦΡΟΝΕΙ Ο κ. Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΑΤΤΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΙΣΘΟΥ ΤΩΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

Ὁ κ. Θεόδωρος Ἀποστολόπουλος πρώην δημοδιδάσκαλος καὶ νῦν βιβλιοπώλης ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ὁμωνύμῳ βιβλιοπωλείῳ ἐδημοσίευσεν ἐν τοῖς Καιροῖς, ὅτι ἐν τῇ ἐπιτροπείᾳ τῇ συνεδριαζούσῃ (α) ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλπ. πρὸς κρείττονα διαρρύθμισιν τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ Διδασκαλείων, ἧς μετέχει καὶ ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἐκπαιδεύσεως κ. Π. Π. Οἰκονόμου *ἀπεφασίσθη νὰ ἐλαττωθῇ ὁ μισθὸς τῶν δημοδιδασκάλων κατὰ 20 %* καὶ ὅτι τοῦτο *ἀπεδέχθησαν καὶ οἱ ἄλλοι ἀλλὰ καὶ εἷς πρώην τμηματάρχης καὶ παιδαγωγικός*. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς φράσεως ταύτης καὶ δι' ἄλλων δημοσιεύσεων καὶ παντοίων σκευωριῶν ζητοῦσί τινες νὰ ἀποδώσωσιν εἰς τὸν κ. Οἰκονόμου λόγους, οὓς οὔτε εἶπεν οὔτε διενοήθη,

(α) Ἡ ἐπιτροπεία ἀπαρτίζεται ἐκ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας ὡς προέδρου καὶ τῶν κ. κ. Σωτηρίου Κροκιδᾶ, βουλευτοῦ Κορινθίας, Ν. Πολίτου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Βλασίου Σκορδέλη, Π. Π. Οἰκονόμου, Χ. Παπαμάρκου, Π. Κυπριώτου, Φ. Γεωργαντᾶ. Οὐδεὶς δὲ ἄλλος προσεκλήθη. Ὅσα δὲ δημοσιεύονται εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι προσεκλήθησαν καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθησαν, εἶναι φανερὰ ψεύδη. Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἐκάλεσε μόνον ἐκείνους, πρὸς οὓς ἔχει ὑπόληψιν, ἵνα πράξῃ τι καλὸν ὑπὲρ τῶν σχολείων.

εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ δημοσιεύσωμεν αὐτολεξεὶ τί ὁ κ. Οἰκονόμου εἶπεν σχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο.

«Ἡ οἰκονομικὴ κρίσις, περὶ ἧς ὡμίλησεν ὁ κ. Ὑπουργός, δὲν λανθάνει σήμερον οὐδένα, καὶ ἀναγνωρίζομεν, ὅτι αὕτη εὑρίσκεται εἰς τὸ ὀξύτατον αὐτῆς σημεῖον. Καὶ ἂν πρόκειται πρὸς διευθέτησιν τῶν οἰκονομικῶν τῆς χώρας νὰ ληφθῶσι μέτρα ἀφορῶντα πάντας τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Κράτους ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου μέχρι τοῦ κατωτάτου, τότε δὲν θὰ εἴχομεν τὴν ἀξίωσιν νὰ γίνῃ ἐξαίρεσις τῶν δημοδιδασκάλων, σᾶς διαβεβαιῶ δὲ ὅτι οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἴδιοι διδάσκαλοι, ὧν γιγνώσκω τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς, θὰ ἐδέχοντο τοιαύτην ἐξαίρεσιν. Ἂν ὅμως τὰ μέτρα, ἃ σκέπτεται νὰ λάβῃ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, δὲν εἶναι γενικά, περιορίζωνται δὲ μόνον εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους, τότε τὸ πρᾶγμα λαμβάνει ἄλλον χαρακτῆρα καὶ πᾶς τις δικαιοῦται νὰ καλέσῃ τοῦτο μεγάλην ἀστοργίαν τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας πρὸς τὸν κλάδον αὐτόν. Καταντᾷ δὲ τὸ πρᾶγμα σκληρότερον, ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀφῃρέθη παρ' αὐτῶν σημαντικὴ πρόσοδος, τὰ διδακτρα, πέρυσι δὲ τὸ ἐνοίκιον τῆς κατοικίας αὐτῶν, ὅπερ ἐδίδετο εἰς αὐτοὺς ἐπὶ 60 συνεχῆ ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1834. Ἂν δὲ εἰς τὰ δεινὰ αὐτῶν προστεθῇ νῦν καὶ ἡ περικοπὴ τοῦ μισθοῦ αὐτῶν, ὅτε ὁ βίος κατέστη δυσχερέστατος διὰ τὴν ὑπερτίμησιν, τότε ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις λαμβάνει τὸ τελευταῖον κατὰ κεφαλῆς κτύπημα. Πάντες οἱ ἐν Εὐρώπῃ παιδαγωγικοὶ μιᾷ φωνῇ λέγουσι· Φροντίσατε νὰ μὴ πεινῶσιν οἱ διδάσκαλοι. Τὸ ἔργον των εἶναι κοπιῶδες καὶ ἀνιαρὸν καὶ ὑποσκάπτει τὴν ὑγείαν αὐτῶν. Καὶ καθῆκον ἔχουν καὶ αἱ Κυβερνήσεις καὶ αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ καὶ αἱ οἰκογένειαι νὰ ἔλθωσιν εἰς ὑποστήριξιν τῶν διδασκάλων, ὅπως οὗτοι ἀπερίσπαστοι ἀπὸ μερίμνας τοῦ βίου δύνανται νὰ ἀφιερωθῶσιν μεθ' ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου των. Τὴν συμβουλὴν ταύτην τῆς ἐπιστήμης δὲν πρέπει νὰ παρίδωμεν ἡμεῖς. Καὶ ἂν δὲν δυνάμεθα νὰ βελτιώσωμεν τὴν θέσιν τῶν δημοδιδασκάλων, δὲν πρέπει ὅμως καὶ νὰ χειροτερεύσωμεν αὐτήν. Μοὶ φαίνεται δὲ ὅτι ὅπως ἔχει κανονισθῇ νῦν ὁ μισθὸς αὐτῶν, ἀποτελεῖ τὸ κατώτατον ὅριον, οὗ πᾶσα ἄλλη ἐλάττωσις θὰ καταρρίψῃ τὸν κλάδον αὐτὸν εἰς τὴν ἐπαιτείαν, ἢ εἰς ἄσκησιν καὶ ἄλλου ἔργου πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ βίου, ὅπερ θέλει παραβλάψῃ τὸ κύριον αὐτῶν ἔργον. Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονῶμεν ὅτι ὁ δημοδιδάσκαλος ἔχει ἑξάωρον καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐργασίαν καὶ ὅτι διδάσκει μικροὺς παῖδας πολλοὺς μέχρις 80 καὶ 100 καὶ ὅτι ὁ βίος οὗτος καθίσταται σφόδρα ἀνιαρὸς διὰ τὰς δυσχερείας τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς πειθαρχίας, ὅπερ συντέμνει τὸν βίον τῶν δημοδιδασκάλων. Ἀπέναντι ὅλων τούτων τῶν ταλαιπωριῶν, τῆς θυσίας τῆς ζωῆς του αὐτῆς, δὲν ζητοῦμεν ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου τὴν δικαίαν ἀμοιβήν, ζητοῦμεν ἁπλῶς νὰ ἐξασφαλισθῇ αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του ὁ ἄρτος. Ἀλλ' ὅταν καὶ τὸν ἄρτον αὐτὸν θέλητε ἀπὸ τὸν δυστυχῆ τοῦτον κλάδον νὰ περικόψητε, τότε ἔχομεν καθῆκον νὰ ὑψώσωμεν ὑπὲρ τῶν διδασκάλων τῶν τέκνων μας φωνὴν καὶ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν φιλανθρωπίαν σας ὑπὲρ τῶν διδασκάλων, ἥτις εἶναι καὶ φιλανθρωπία ὑπὲρ τῶν τέκνων μας καὶ ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ζήσῃ διδάσκαλος μὲ 80 δραχμὰς κατὰ μῆνα, διότι τοσαῦται ὁρίζονται διὰ τοὺς τριτοβαθμίους, ὅταν ἐξ αὐτῶν 10 μὲν εἶναι προωρισμέναι διὰ τὰς κανονικὰς κρατήσεις, 20—30 τοὐλάχιστον δι' ἐνοίκιον κατοικίας αὐτῶν; Τί δὲ μένει τότε διὰ τροφήν, θέρμανσιν, φωτισμόν, ἐνδυμασίαν; Εἶναι δυνατὸν σήμερον μὲ δραχ. 1,30 νὰ ἐπαρκῇ τις εἰς ὅλα ταῦτα, μάλιστα ὅταν εἶναι οἰκογενειάρχης; Διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι οὐδεὶς λόγος πρέπει νὰ γίνηται περὶ ἐλαττώσεως τοῦ μισθοῦ τῶν διδασκάλων».

Αὐτὰ ἐρρήθησαν ἐν τῇ συνεδρίᾳ παρὰ τοῦ κ. Οἰκονόμου καὶ ἠκούσθησαν μετὰ προσοχῆς καὶ ἔφερον καὶ ἀποτέλεσμα.

Δὲν πιστεύομεν δὲ οὐδεὶς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ βασιλείῳ νὰ εὑρίσκηται ἄνθρωπος, ὅστις νὰ θεωρῇ τὸν λόγον τοῦ κ. Οἰκονόμου ὡς ἐμφαίνοντα ἀστοργίαν πρὸς τοὺς δημοδιδασκάλους. Πῶς δὲ ἐξέλαβεν αὐτὸν τοιοῦτον ὁ κ. Ἀποστολόπουλος, περὶ τούτου ἂς κρίνῃ ἕκαστος ὅπως θέλει. Ἐπειδὴ δὲ θεωροῦμεν τὸν κ. Ἀποστολόπουλον ὡς ἄνθρωπον καλῆς πίστεως, φρονοῦμεν ὅτι διεβιβάσθησαν πρὸς αὐτὸν παρὰ μοχθηροῦ καὶ διαβολικοῦ ἀνθρώπου κακαὶ πληροφορίαι περὶ τοῦ λόγου τοῦ κ. Οἰκονόμου ὅλως ἐναντίαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ὁ κ. Ἀποστολόπουλος καθῆκον ἔχει νὰ γνωρίσῃ εἰς τὴν κοινωνίαν τὸ ὄνομα τοῦ συκοφάντου, ἵνα μὴ πιστευθῇ οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον, ὅτι ἔπλασε τοιαύτην σκευωρίαν αὐτὸς ὁ κ. Ἀποστολόπουλος, ὃν ἡμεῖς τοὐλάχιστον θεωροῦμεν ὑπέρτερον τοιαύτης ὑπονοίας.

Ἤδη ἐξεδόθη **ἐκ τῶν καταστημάτων τοῦ κ. Ἀνέστη Κωνσταντινίδου** καὶ πωλοῦνται

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΜΗΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΤΡΑΓΙΚΟΥΣ

πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων ἔκδοσις 12.

Ἐν τῇ 12 ἐκδόσει τοῦ βιβλίου τούτου προτάσσεται ὁ ἑξῆς πρόλογος.

Ὅταν βλέπωμεν ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο παρελαύνῃ ἐν θριαμβευτικῷ ἅρματι διὰ τῆς πορείας τῶν ἐνιαυτῶν, αἰσθανόμεθα χαρὰν διὰ τὸ γνήσιον τῶν Ἑλλήνων δημοδιδασκάλων φρόνημα, ἀλλὰ καὶ βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην διὰ τὰ εὐγενῆ αὐτῶν πρὸς τὸν συγγραφέα αἰσθήματα, ἣν δημοσίᾳ νῦν πρὸς ἅπαντας ὁμολογοῦμεν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ. 1893—3039